

I taku tamarikitanga, he rite tonu ngā kīanga a Māmā mō te whanonga tika a te tangata. Ahakoa e whā tekau mā waru taku pakeke ināianei, ā, i riro kē a Māmā rāua ko Pāpā, ka rongu tonu au i tana reo ririki e whakatakoto mai ana i ngā tohu o Te Rongopai e ai ki a Māmā.

I mōhio pai māua ko taku teina, a Marama, ki te katoa o ngā kīanga a Māmā. Ko te mea matua: “Mehemea tē taea e koe te kōrero mākohā mō te tangata, kua *rawa* e kōrero.” Ko te mea tuarua, “Kaua e whakaheke koe i a koe anō ki te taumata o tērā heahea.”

Ia wā, ia wā whakaputa mai ai i a Māmā ēnei kupu, i urupare mārie a Marama, “Āe, Māmā.” Ko Marama te tamaiti māhaki i waenga i a māua. Ko taku whakahoki ki a Māmā i ngā wā katoa he tīkoro o nga karu me te amuamu: “E Mā, he rite tonu tō kōrero.” Ia wā, ia wā, i kī mai a Māmā me tōna hā hūmārie: “Āe, e Kāhu, me pēnei au nā runga anō i ō taringa kōwhatu.”

I aua wā, i ngā tau whitu tekau, i noho mātou – arā, mātou ko Marama ko Māmā ko Pāpā – i Te Awamutu. Ko ā māua ko Mārama hoa tākaro ko nga tamariki o te tiriti mātou e noho nei, ko te nuinga he hoa kura anō hoki. Ia rā whakatā, ia hararei ā-kura anō hoki, i muri tata tonu i te parakuihi, ka tukua ngā tamariki katoa o te tiriti kei waho tākaro ai, me te tono me hoki tōtika atu mātou katoa ki te kāinga kia whakakā i ngā rama tiriti.

I ngā hāora i waenganui, i a mātou te mahi: tākaro tēnehi, whutupāoro rānei i waenga i te rori (i ērā tau, he ruarua noa iho ngā waka), piki rākau, hao i ngā ika pakupaku ki roto i te manga e rere nei i te pito o te rori, pāinaina i ngā hihi o te rā, pūrei ‘pakanga’ me ngā tō toetoe hei taiaha, kēmu ā-ringa, pahupahu ... nui te pahupahu.

I ētehi wā, i huri te pahupahu hei taukumekume, ā, kotahi atu au ki a Mamā: “E Mā, i kōrero kino a Mea ki a au!” “E Mā, i patu au i a Mea!”

Ko tāna, me tana reo mārū, “I wāu nei hoki. I aha koe ki te whakaara ake te raru nei?” Ki taku pīnati tamaiti, kāore he paku pukuaroha tērā, nō reira tērā au e hoki ana ki waho me te takahi waewae. *Tino* takahi. Kāore au i te momo tamaiti ki te huna i te riri.

Heoi, i roto i ngā rā e rua kua pahure nei, kei te whakaroaro au i ētehi atu kōrero mai i Te Rongopai e ai ki a Māmā: “Kaua e waiho mō āpopō kia hohou te rongō.”

I te Hātarei kua pahure, i haere au ki tō Marama whare i Ōtorohanga, ko te inu wāina me te pahupahu te take. I te whakatupu takitahi a Marama i ana tamariki, i te kura tuatahi te tokorua, nō reira he āhua kōkōmuka noho tara ā-whare ia. Kāore i ārikarika taku haere ki tō Marama, ā, i te nuinga o te wā, i moe au ki tana whare ko te kore hautū waka i te pō te take.

Kāti, kātahi anō ka tau te kākarauri o te hōtoke. I muri mai i te kai ngātahi me te tuku o nga tamariki ki tō rāua moenga, i noho māua ko Marama kei mua i te ahi ki te paopao. Kāore he paku tohu o te raruraru ki ana kupu, ki tana kanohi. Heoi, kua hipa te rua haora pea, i kī mai ia, “E Kahu, me kōrero ki a koe mō tētehi kaupapa whakahirahira. Tēra pea kāore tērā e pai ki a koe.”

“Ē? He aha te tikanga o tērā? He aha te mate?”

I whakanoho a Marama i tana ipu ki te tēpu i te taha o tana hāneanea, ā, i tīmata ia ki te kōrero.

He tika tāna, kāore rawa au i pai ki tāna i kī ai. I tū ngā pihi me te hāmama o te waha:

“Pokokōhua!” I whakamātau a Marama ki te tau te puehu me tana tino whakatoi: “Kāti noa te puku o tō rae, e Kahu, ka tere kuia koe.” Heoi, kāore au mō te whakarongo.

Nā wai ka hē, kātahi ka hē kē atu ... I puta atu au i te whare, kei te ringa āku kī. I whai tata mai a Marama: “E Kahu, kua e haere, he nui rawa tō inu ki te hautū waka! Me kōrero tāua!”

Ko tāku: “Ē, waiho au!” I piki ki runga i tōku waka me te āki o te kuaha. Nōku e wehe ana, i rongo au i tana inoi: “E kare, me kōrero tāua!” I roto i taku hirikapo, i hakiri ake tētehi atu reo: “Kaua e waiho mō āpopō kia hohou te rongo.”

Kei runga au i tētehi atu waka ināianeī. He pango, he roa, me ngā whakanikoniko e pīataata ana i ngā hīhī o te rā. Kei te tae te waka nei ki te waha o te marae. Pango ana te marae i te tangata. Kei reira a Marama, e tangi hotuhotu ana. Kei reira ōku irāmutu, e noho wahangū ana i tōna taha. Kei reira aku kaihana, aku hoamahi, aku hoa kura, aku whanaunga katoa.

E Māmā, e tika ana tētehi atu o āu kīanga whakahōhā: E kore a muri e hokia. Auē te taringa kōwhatu ...

Kua tae ki te wā. Ka huri au ki Te Rēinga, ki ērā e tatari nei ki a au.